

M. G. H.

Strödde anmärkningar

Rörande

Fruktträns Skötsel

i

Finland,

Med Philosophiska Facultetens Bifall,

Under

*Philos. Profess. Hort. Acad. Præfekt. samt Ledamoten af
Kongl. Vet. Acad.*

Herr CARL NICOL. HELLENII

Inseende,

För Lagerkranfen

Til allmän granskning öfverlemnade

Af

ERIC JOHAN von PFALER

Satacunda-Bo.

Uti Kongl. Åbo Academiens Nedre Lärosal den 26 Junii 1789.

På vanlig tid f. m.

Åbo, Trykte i Frenckelska Boktryckeriet.

14.

Kongl. Maj:ts

Tro-Tjenare och Hof-Jägmästare Högvalborne
Friherre,

Herr AXEL GUSTAF KURK,

Herre til Laucko och Tottjervi.

At med Högvalborne Herr Barons och Hof-Jägmästarens
namn jag vågat pryda dessa blad, tackes Herr Baron
och Hof-Jägmästaren så mycket mindre ogunstigt anse, som
det skedt, för at offenteligen få vådagalägga den vördnadsful-
laste erkänsla, bvaraf mit hjerta lågar, emot den ynnest
och godbet bvarmed Herr Baron och Hof-Jägmästaren så
väl mina Hulda Föräldrar, som mig har bugnat.

Herr Barons och Hof-Jägmästarens ej mindre kärlek för
Landtbusbällningen, än vidsträckt kundskaper däruti, samt til det
allmännas tjenst gjorde nyttiga inrättningar, hafva tillika
upmuntrat mig, at våga til Herr Baron och Hof-Jägmä-
staren i ödmjukhet öfverlemna detta ringa arbete, under
innerlig önskan, det tåktes den Högsta Försynen göra Herr
Barons och Hof-Jägmästarens dagar, så många som sälla
Med fullkomligaste vördnad framlesver

Högvalborne Herr Barons och Hof-Jägmästarens

Ödmjukaste tjenare

ERIC JOHAN von PFALER.

Ofvertygade om den mångfaldige förmån vederbörligen och med träfnad sköttc fruktträn tildela sina egare, hafva menniskorne, i den mån de hunnit förvärlva sig smak och tycke för fredliga idrotter, äfven fökt utforka, kuruvida dessas skötsel på färskilda orter omkring jordklotet af naturen kunde gynnas. Den alltid välgörande naturen har icke heller uti dessa försök nekat dem lit biträde, utan så långt hon blifvit rådfrågad, har arbetet vunnit både framgång och lycka.

Uti min fosterbygd Finland måste vi dock tilstå at fruktträns skötsel til närvarande tid nödgats erfara nog svåra om ej aldeles affräckande öden. Har den någon gång funnits fördelaktig, så har densamma åter icke sällan syntts likasom troffa naturen, och fölgakteligen icke undsluppit dess hämmande verkningar.

Frukt trögårdar anlagde på åtskilliga ställen uti landet, hvilka väl några år gifvit sine egare en rik samft til deras ytterligare vård och ans nog upmuntrande afkastning, men nu mera oakadt den ömaste skötsel, är ifrån år förfalla, ja flereslades allaredan finnes ödelagde; lemna ofs härutinnan de ojäfaktigaste vedermälen. Männe dock detta hårda öde för Trögårdarne här i landet ensamt får tillskrifvas luftstrekets stränghet? At den til en betydelig mån lägger hinder i vägen för Trögårds skötselns framgång, lärer rimmeligen ej kunna nekas;

kas; men at desse förhinder äro eller ock för alltid blifva öfvervinnerlige, kunna vi åtminstone af vår hitintils vundne erfarenhet ingalunda ännu med någon säker öfvertygelse hvarken påstå eller antaga. Wi ega ostridige bevis det få väl djur som växter ifrån sielwa Indienne småningom kunnat vänjas, at fördraga detta luftstrek, hvad hindrar då, at vi ej få göra oss samma hopp om våra fruktträn, hvilka åtminstone til sin stamort ej äro så långt skilde från oss, som dessa. Det är sant, at et sådant tilvänande uti alla fall går långsamt, och at under det samma ganska ofta händelser förekomma, som tyckas böra afskräcka oss ifrån vårt företagande; men oförtrutenhet och en noga efterfölgd af naturens anvisningar uptäcka omäder för oss ej allenast möjligheten at vinna vår önskan, utan ock sluteligen leda oss med snabbare steg än vi förmodat til ernåendet af densamma. Twifvelsutän kunna vi ännu ej fullkomligen och som sig vederbör våra Fruktträns egenskaper, än mindre i hvad mån och på hvad sätt luftstrekets hårdhet i synnerhet, kan blifva för dem skadande, böra vi väl då undra, at vi än nu, ej med förmån kunna sköta dem här i landet? Innan vi härutinnan åtminstone med skäl kunna anse alt hopp om framgång förlorat, böra vi så långt som möjligt är undersöka naturens hushållning med dessa trän och sedermera på det nogaste följa de naturens föreskrifter, som under denna undersökning blifvit oss lemnade. Men at uti dessa stycken ännu för oss brilla de mest betydliga uplysningar därom öfvertygas vi ganska lätt, då vi befinna, at dessa träns sköttel til närvarande tid i det mesta blifvit inrättad efter et allmänt och så modligen under et blidare luftstrek fört antagit bruk utan at man inart sagt på minsta sätt rådfrågat naturen huruvida det samma äfven af henne härstädes kunde antingen billiggas eller och aldeles förkastas.

Då jag i anledning här af uti följande blad förefatt mig til mine Läfares ytterligare granskning upgifva någre naturens anvisningar til Fruktträns skötsel här i landet, hvilka ännu ej med den noggrannhet blifvit i akttagne, som fakens natur dock tyckes fordrat; hoppas jag under detta mitt företagande få mycket häldre vinna et benägit bifall som uplysningar uti detta ämne, ehuru ofullkomliga de ock i sin början äro, dock alltid i större eller mindre mån med tiden kunna blifva gagnande, om ej straxt de förmånligaste.

§. I.

Bland de allmänna föreskrifter, hvilka til obrottslig eftersefnad uti Trägårds böcker af Auctorerne påbjudes, räknas med alt skäl den, at man för fruktträn bör välja et läge där de för N. NO. och NV. vindar på det nogaste kunna skyddas. En ofridig erfarenhet öfvertygar oss ock därom, at då dessa vindar rafa under blomningstiden, en och annan gång ej allenast blommorne, utan och de nyss utflagna bladen taga en betydlig skada, i hvilken händelse afkastningen af fruktträn i samma mån aftager eller ock för det året aldeles försvinner. Men utom det at alla häftiga väder, då de denna tiden infalla, äro lika härjande, så blifver dock trädet under alt detta vid lif, samt kan framdeles erfatta hvad för denna gång blifvit förlorat. Ja knappast torde man kunna upgifva exempel, at något träd af desse blifvit dödat; icke heller at de trän, hvilka för dem varit utfatte mera lidit eller snarare utgått än de som på alt erforderligt sätt för dessas våldsamhet funnits skyddade. När nu härtil lägges, at flere års anstälde Thermometer observationer fullkomligen öfvertyga oss, at desse såsom landtvindar, sållan om våren äro så kalla, som de sydlige, hvilka drifva til oss den af Halsisen genomkylda luften; lärer man näppeligen kunna tillskrifva N. NO. och

NV. vindarne den olycka som drabbat våra Fruktträn. Af andre orfåker måtte således detta öde hänledas, til dessas upptäckande förmodar jag ock at vi ega de tydligaste anvisningar. Sällan torde man kunna påstå, det våra vintrar, äfven de strängaste, dödat Fruktträn om icke tilåfventyrs något ifrån varmare orter nyfs inflyttadt, samt en ock annan af fröfent på hölten upkommen telning. Trädens både til bark och knoppar (gemmæ) friska utseende vid vårens början tyckas lemna ofs härutinnan en nog såker öfvertygelse. Skadan måtte således drabba dem efter vintren. Betrakte vi ock med upmärksamhet de hastiga och betydliga omskiften af köld och varme, som i synnerhet utmärka vårtiden hos ofs här i landet lærer knappast någon årstid upgifvas som blifver vådligare för våra Fruktträn än denna. En varme som om dagarne stiger til 15 à 18 grader omväxlas til nätterne af en köld, som fäller Qvickülfrēt til lika många grader under fryspuncten. Äro så hastiga och betydande omskiften vådeliga för alt hvad lif eger i naturen, så kunna vi ej heller annat än frukta af dem de våldsamaste verkningar uppå Fruktträn. Af dagsvarmen lockas safterse i onlopp äfven innom de finare rören, stelna där af den hastigt påkommande nattkölden, spränga sålunda de samma, och dymedelit förderfva åtminstone en eller annan gren om ej hela trädet. Hvad annan orsak kan väl därtil upgifvas, at trän, som i början af Aprill fynts ganska friska sedermera vid medlet af Maji månad, med en skrynklig och remnad bark samt hoptorkade knoppar, hafva det bedröfligaste utseende, och om jag ej aldeles bedrager mig, märkligt på de trän som denna tiden af solbaddet mått blifvit upvärnde. Är nu denna anmärkning grundad på en såker erfarenhet, hvilket jag förmodar ingen med skäl lærer kunna bestrida; så följer tydligen, at vi genom val af läge för fruktträn lagt svåra hinder för deras tilväxt och trefnad. Om vi alt derföre framdeles vela til vår förmån följa naturens anvisning,

böra

böra vi få mycket möjligt är utvälja til Trägård, en plan på Nordlige sidan om Berg och hus där nämligen trån kunna bäst blifva skyddade för folstrålarnes förtida verkningar. Är denna plats tillika omgifven med häckar af barr trån och tätt planck, qvarhålles kylan så mycket längre, och sakterne uti träden komma ej förr i omlopp; än luften blifvit tempererad och man sluppit farhågan för de vådligaste skiften af köld och varme om våren. Förmån af et sådant lugn för Frukttrån ses tydeligast på Kinnekulle i Westergötland, där äft alltid på Norra och Nordvästra sidan af berget de yppersta och förmänligaste Trägårdar finnas. Om man och med någorlunda upmärksamhet betraktar naturens hushållning äfven med våra inländska växter, blifver man nogsam varse, at de utmärkt gymnas af samma läge. Alltid träffas både gräs, buskar och trån frodigast å Norra sidan af berg och högder, twifvelsutan, äfven af den orsak, at desse blifvit mera skyddade för de hastiga omkiften af köld och varme, hvilka de andre, vid vårens början, med märklig förlust af sin trefnad fått vidkännas.

§. 2.

Sedan man efter denna anvisning utfodt plan och läge för sin trägård, bör man äfven underlöka huruvida jordmån härtil kan finnas tjenlig. Allmänt förefås en djup och fet mylla. Men underlöke vi denna jordmån efter naturens föreskrift, torde den vist icke under vårt luftstrek för Frukttrån blifva den förmänligaste. Ju närmare den jordmån i hvilken vi tänka drifva en växt liknar den, som växten efter naturens lagar fått sig til boningsställe, ju lyckligare aflöper, efter all erfarenhet, ock vårt uppå den sammens skötsel använde arbete. Rådföre vi ofs i anledning här af med naturen så finna vi tydeligen af de hos ofs nu mera vildt växande Frukttrån

trän som vill appel och Päron, det de allmännaft äska en något stenbunden och til sin grund emot djupet mera hård än lös jordmån. Införas nu dessa uti våra upodlade trädgårdar, där de träffa en mera fet och djup jord än naturen dem til sin trefnad ämnat, så kunna de ej annat, än af den förmyckna näringsfast de här finna, göra för starka skått, växa för frodigt samt fölgakteligen blifva ömtålige för alla omskiften af väderleken. Härutinnan torde förmodeligen til en stor del orfaken igenfinnas därtil, at våre skötte Fruktträn under tiden plågas af *Bladlöfs* (aphides) en annan af *maskar* (Larvæ phalænarum) och så växelvis, til äfventyrs i den mån trädet genom särskilte omskiften af väderleken den ena gången mera än den andra blifvit skadat; då däremot de villa under samma tid ifrån dessa plågor aldeles äro befriade. En jordmån som vi se gynna de villa Fruktträns trefnad, böra vi til följe häraf, så långt sig göra låter, äfven lämna åt dem som vi tänka sköta och förädla. En sådan kan väl ej med förman gifvas dem uti kryddegårdar, där nödvändigt en fet och djup mylla fordras, för at drifva, de uti dem skötte sommarväxter til erfoderlig godhet och mognad under våra kärta somrar; men så torde ock ingen nödvändighet fordra, at både Krydd och Trädgårdar tilhopa samt på et och samma ställe skola anläggas. Tvärtom lära vi med tiden öfvertygas, at i många affeenden, det är och blifver bättre, at hafva dem åtskilda. Af all jordmån är stark eller blåleran, den minst tjenliga för Fruktträn; den qvarhåller fyran längre än någon annan, samt finnes altid på något djup af den samma i en för Fruktträn höftskadande mån behäftad.

Torde ock hända at denna, såfom den allmännaft rådande jordmån häri Åbo förnämligast ännu väller den korta trefnad fruktträn härstädes äga. Så länge de äro små och roten (caudex descendens) ej hunnit utom den toskade ytan trivas de tämligen väl; men sedan de blifvit större och ro-

ten

ten träffat fyran, tvana de år ifrån år tils de fluteligen gå ut. Den endaste utväg at någorlunda förbättra denna lera til Trägårds-jord är, at med djupa diken genomkåra det utsedde fältet, och det så tätt som tid och omständigheter medgifva. Dessa diken fyllas sedan til hälften med kuller sten, hvilken först betäckas med Säf, hväfs, halm eller hvad dylikt man kan ega, til en tvär hands högd, samt ytterst med den upkastade jorden, sedan man, om möjeligt varit, tillörene äfven upblandat den med sand eller kalkgrus. På detta sätt förvandlar man denne jordmån til närmaste likhet med den, om naturen sjelfmant lämnar Frukträn, och får dymedelt äfven et mera grundat hopp om deras önskade trefnad uti densamma.

§. 3.

För at ytterligare få sjelva träden så långt möjligt är härdade at fördraga de olägenheter, hvilka åtfölja klimatet, bör man alltid sjelf af goda och fullmogna kärnor updraga dem. De vänjas sålunda ifrån sin första ålder vid luftstrecket, samt lemna förmodeligen med tiden lika god frukt, som den varit, af hvilken de blifvit tagne. Dessa kärnor böra straxt sättas i samma jordmån och under samma lugn som för sjelva trän i föregående §. blifvit föreslagne. Ty churu de ej göra så itarka skätt, som uti de vanliga gödde och föreslagne plantfångarne, blifva dock enligt naturens lagar, desse med en måttlig näringsaft updragne, alltid mera härdige. Skulle ock någon ömtålig planta af Nordanvädren skadas, blifver förlusten ej betydande, ty om denna ock skyddad kunnat frambringas i någ a år, hade den dock som kinkug aldrig vunnit någon säker och långvarig trefnad. De andre åter som ifrån spädaste åldren uthärdat luftens våldsamheter, blifva merendels vid dem så tilvande, at de äfven til slut kunna för-

fördraga de häftigaste, utan någon betydande olägenhet eller skada. På det ock dessa sålunda updrifne plantor framgent och oförändrat måtte behålla sin trefnad, böra de yttermera så långt som möjligt är, aktas för sår och alla skador. Det är fant at lären så hos djur som växter uti den yngre åldren ganska lätt helna; men då sår helnade uti ärr (cicatrices) alltid göra djurens kroppar ömtåligare vidluftens omväxlingar; så har man och all skälilig anledning at förmoda det äfven trån uti större och mindre mån förlora til sin hårdighet efter som skadan de lidit eller såret varit mer eller mindre betydligt. Hvad annan orsak kan väl därtill upgifvas, at de så kallade ägta trån fällan vunnit under vårt luftstrek tilbörilig trefnad, om ej den färdad de undergått och hvilken federmera gjordt dem för alla luftens omskiften framför de ofärdade så mångfaldigt kinkuge. Underföke vi nu huruvida denna naturens anvisning uti vår vanliga trädgårds praxis efterföljes, så måste vi tillåta at den snarare aldeles tyckes vara förgäten, än på något det minsta fått en gång i akttages. Under flere flyttningar, hvilka måstadeles torde blifva onödige, sönderflitas alltid de finare rötterne ofta til en obotlig skada; genom otidlig omfärg om trädets hysning afftympas qvistarne som ofta torde blifvit de nyttigaste och outhärligaste; är eller kan det då falla någon underligt, at desse så illa medfärne trån, under et luftstrek som icke heller så aldeles gynnar deras tillväxt, nödvändigt måste vantrifvas? Om någonsin frukttrån til trefnad hos oss skola updragas, böra de ostridigt med mera ömhet i detta affeende handteras och skötas än det til närvarande tid skedt. För at läkraft undvika det äfventyr trån vid flyttningar underkastas, tyckes det blifva rådligt at genast fatta kärnor, å de ställen man utfedt til plats för trädet. Af de flere plantor som af dem upkomma behåller man efter 2:ne års förlopp därpå, sedan endast den som man finner hårdigast, och uprycker de andra så at för den

den qvarlemnade, ej måtte faknas hvarken utrymme eller näringsaft til sin erforderliga tilväxt. Hyfsningen af träden som til närvarande tid blifvit anfedd oumgängelig, torde til en betydlig del hos plantor på detta fättet updragne, kunna umbäras. Dessa skjuta nämligen ej flere skått än de, en efter deras trefnad lämpad näringsaft, frambringa, öfverlastas således fällan af vatnqvistar, för hvilka Trägårdsmästare så enträgit påkalla knifven. Skulle stammarne åter ej vela arta sig i den mån vår nu rådande smak och tycke i Trägårdskötsel det skulle äska, utan man blefve til deras tildanande tvungen, at äfven enligt föreskrift, föka hjelp af knifven; så fågas billigt, huruvida en sådan åtgärd til Frukträns förbättring af naturen kunde gynnas? Våra dvärgträn äro likmätigt vår hittills vundne erfarenhet, de som under detta luftstrek egt den besta trefnad; böra vi väl då arbeta emot naturens anvisning, ock föka at updraga högstammiga Frukträn, som genom sina mångfaldiga lärnader nödvändigt därjemte måste vara ganska mycket ömtälige och förfvagade? Männe man och icke kunde hoppas at den öma naturen härutinnan sjelfmant ville lätta våra bekymmer, och tildana dessa sina alster, likafom alla de andra på et fätt, som hon efter alla omständigheter til deras trefnad skulle finna tjenligast, allenast vi ifrån början och sedermera uti en jämn fortsättning okonstlat fölgde hennes föreskrift och vifå lagar? Finnes dock någon planta så vanartad, at hon aldeles ej vilde antaga stamm, utan skulle förvandlas, som man säger, til Marbuske, af hvilken fällan någon frukt kan väntas; så får jag väl ej förneka all hyfsning, hållt uti detta fall, densamma tyckes blifva ombärlig; men den bör likväl ske sparsamt och knappast med knifven. Granskar man om våren, med någorlunda upmärksamhet sine Frukträn och därjemte eger af erfarenhet någon kännedom af deras tilväxt, upptäcker man lätteligen de knoppar, som framskjuta de mindre, nyttige, och för-

för skadelige anfedde qvistar; om dessa då straxt med en varsam hand afrivas, förmodar jag trädet sålunda kan vinna all möjlig hyfsning, och det med den minsta förlust uti sin trefnad. Såret blifver åtminstone efter denna putsning mindre betydligt, vätskorne som ock framdrifvit dessa kunna äfven härigenom lättare blifva återkallade uti sit förra omläpp, än sedan de redan i längre tid på samma ställe underhållit en fullkomligen danad gren eller qvist. Til följe häraf torde ock denna hyfsning blifva den enda, som möjligen under vårt lufttrek vid Frukträns aps och skötjel kunde vidtagas.

§. 4.

Oaktadt Frukträn sålunda framdragne vinna all möjlig hårdighet, torde dock härvid med skäl kunna anmärkas, det frukten på sådana trän allan vinner den godhet, at den kan anses förtjena vår på trädets updragande använda omtanke. Man vet ju nämligen, at til fruktens förädlande ej allenast trädets flyttning ifrån et ställe til et annat, utan ock åtkillig skärning, yppning och oculering blifvit uti äldre tider både påfunnen och med förmån nyttjad, hvilke förbättringar säkerligen aldrig en gång kunnat påtänkas, om möjligt varit at på annat sätt frambringa en någorlunda smaklig frukt. Men innan detta inkast af oss på något lätt kan besvaras, böra vi först tilse, på hvad sätt frukträn genom denna ans förädlas, då vi sedan tydligast torde finna, i hvad mån denna förädling kan föras, eller ock utan fördeles saknad åfdofattas. Det visar en ostridig erfarenhet, at genom yppning, oculering med flera dylika påfundna förbättringsmedel, en mycket lösare frukt kan vinnas än den trädet sjelwant skulle hafva frambragt. Men denna lösa frukt så behaglig den ock finnes kan ganska kårt tid förvaras och knappast längre än den, under hvilken vi utom dessa, hafva et godt förråd på åtkillige andra läckerheter af bär och frukter, som

naturen ofs lemnar; då däremot den hårdare frukten, ganska länge håller sig ofskadad, och under det samma vinner rätt mycket både til smak samt löshet. Om den ock aldrig skulle hinna til den godhet, som de ympade träns lösa frukter hafva; eger den dock en ovärderlig förmån därutinnan, at den uti längre tid kan nyttjas, och det som mera är, om den försiktigt vårdas, nog ofta äfven til de års tider, då frukter föga finnas, men i anseende til vårt lufttrek och lefnadsart torde utgöra för ofs en sund och nyttig föda. För at vinna en lösare frukt läre vi således näppeligen kunna eller böra förmå ofs, at med ympning och dylikt fårande försvaga våra Frukträn. Blifver åter frågan om smaken, i hvad mån den af ympning och de andre föreslagné förädlingsmedlen kan höjas; så vitnar en säker erfarenhet, det man genom dem, på trån som annars gifvit obehaglige, sedermera varit i stånd at frambringa de läckrafte frukter. Men en lika säker erfarenhet öfvertygar ofs därjemte, det oägta trån ej fallan lämnat ofs lika god frukt, ja någon gång också bättre än de trån, som efter alla konstens regler blifvit förädlade. Således torde det ej heller blifva en oumgånglig nödvändighet, at ympa och oculera frukträn för at vinna en välfmakande frukt, som man likväl til närvarande tid föregifvit. Updrages trån af kärnar som funnits i god frukt, torde man ega skäligen anledning at hoppas, det de äfven med tiden skola bära en frukt til det närmaste åtminstone liknande den som lämnat kärnarne. Det är onckligt, at god och sämre frukt hos våre frukträn endast skiljas ifrån hvarandra, som förändringar (variationes), hvilka uti växtriket ej altid likna sine föräldrar, utan af flere bi omständigheter, kunna ombytas nu på et, en annan gång åter på et annat sätt, i den mån en eller annan af förändrande orsakerne varit mer eller mindre verksam; och at til följe däraf vi ofta nog torde få vidkännas misräkning i detta vårt hopp; men lå plägar dock uti

första leden eller generation åtminstone, likheten af variationer til största delen bibehållas, i synnerhet om man vid afödans ans och skötsel, så långt möjligt är, på det nogaste i akttager de anvisningar naturen lämnat oss til befordrande af Föräldrarnes trefnad. Kunna vi ock någon gång updraga et träd af kärna, som utom alt konstens biträde med ympning och dylikt, bär god frukt, så kan det i anscende til sin hårdighet föredragas alla ympade trån, hvilka omöjligen uti den mån kunna fördraga luftstrekets strenghet som dessa. Skulle åter oakadt all vår omtanka af en god frukts kärna et träd framdragas, som, ej gifve en god eller gagnelig frukt; då först kunde man förföka, hvad med våra vanliga förädlingsmedel kunde uträttas. Ty om detta mindre nyttiga trädet genom ympning äfven försvagas, blifver skadan föga betydlig, och kan ej jemföras med den man tilfogar sig, då man utan föregången kännedom äfven ympade och fårade et träd, hvilket utom all sådan vår åtgärd i alla fall skulle lemnat oss en god och smaklig frukt. Af förädlingsmedlen som ock i detta fall kunna föreflås, blifver ostridigt oculering det förmånligaste. Sårnaden blifver genom den ganska liten, kan fölgakteligen fullkomligare helna, än vid de andre förädlingsfätten, som fordra den både större och fölgakteligen äfventyrligare. Finnes ock vid något tilfälle, det ympning med större förmån kunde verkställas; så tyckes *Skarfympningen* efter vår hitintills vundne erfarenhet blifva den, som mest under detta luftstrek gynnas. Om man härvid tager samma qvist man afskurit til ymp, sker läkningen ostridigt snarare och fullkomligare. Måne ock icke en flere refor sålunda förnyad ympning uti sjelfva ympen, skulle erfatta hvad man uti val af ympqvistar utaf goda Frukttrån tiläfventyrs tyckes hafva förfummat? Åtminstone vitnar erfarenheten, at man endast genom detta medel altid vinner på våra vanlige frukttrån en fastfullare och behagligare frukt; hvad hindrar då, at man ej likaledes på et

et, fast än mindre väl artadt träd, kan förmoda en dylik, ehuru ock i mindre mån tiltagande förbättring. Til det minsta eger detta ympningsfätt den förmån, at ympqvisten aldrig bliver förtorkad, at kanterna på det nogaste sammanläkas, och fölgakteligen hvarken ympnings stubb eller får kunna blifva af någon farlig påföljd. Men detta och mycket mera uti vår trädgårds skötsel faknar ännu til en betydlig del ljus af en framtida erfarenhet.

§. 5.

I hvad mån *mossar* (Lichenes) skada våra fruktträn, lærer man med alt skäl kunna anse såsom outredt. Följer man naturens anvisningar, torde man få tämlig anledning, at räkna dem bland de medel den öma naturen brukar at skydda trän under et strengare luftstrek. Sällsynte uti Indierne, äro de åter hos oss få allmänne, at knappast något träd finnes, som ej, uti mer eller mindre mån, af dem finnas beklädt. Ega dessa sådant oaktadt all trefnad, som ingen torde bestrida; så tyckes det blifva folklart, at dessa mossar ingalunda tilfoga trän någon utmärkt skada, utan förmodligen af en vis Förfyn blifvit dem lemnade til ändamål, ehuru för oss okände dock säkerligen de förmånligaste. Bör man väl då utan ytterligare undersökning och närmare kännedom få aldeles utdömma dem ifrån våra fruktträn, at man ock därunder, såsom hittills skedt, tillåter barkens få våldsamma skrampande, at äfven den inre barken får framlysa, hvilken medfart ej annat kan, än i alla fall blifva vådlig? På lika sätt torde vi ock hafva misräknat oss uti flere delar, därvi efter vår nuvarande Trädgårdspraxis tycka naturen, äka vårt biträde. En framtida och på säkre rön grundad erfarenhet kan härutinnan lämna oss de endaste och bästa uplysningar. Mätte vi därför med flit undersöka naturen och enfaldigt kunna följa dess föreskrift så hoppas jag at dessa ej länge skola faknas; hvar på vår Trädgårds skötsel, såsom inrättad på sina säkra grunder, sedermera förmodligen skal vinna en önskad trefnad och framgång,

